Sporen

Nieuwsbrief van de

Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging

KVMV

Jaargang 2 - Nummer 3 - September 2009

INHOUD

1	Editoriaal	*B. Declercq*
2	Excursiekalender	
4	Educatieve bijeenkomsten	
6	De Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus*) op een oud gipsstort te Boom	*A. De Kesel*
10	Fijnharig harskorstje (*Hyphoderma argillaceum*), eerste vondst voor Limburg	*N. Linsen*
12	Uitkijken naar het Mosschelpje (*Chromocyphella muscicola*)	*R. Steeman*
13	Het Rimpelig breeksteeltje (*Pholiotina rugosa)*, minder breekbaar dan verwacht	*L. Deceuninck*
16	Het Wratsporig hazenpootje (*Coprinus echinosporus)*, een inktzwam om naar uit te kijken	*W. Veraghtert*
20	Verslag: KVMV op excursie in Kanne	*G. Tilkin*
22	Afdelingsnieuws OVMW	
23	Afdelingsnieuws Mycolim	
24	Afdelingsnieuws AMK	
24	DVD-bespreking	*T. Stijve*
26	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	*R. Steeman/W. Veraghtert*

Jaargang 2, nummer 3
September 2009

Editoriaal

Sporen
NIEUWSBRIEF VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Geachte leden,

Brute pech voor de liefhebbers van russula's, boleten en andere zomerpaddenstoelen. De broodnodige stevige zomerbuien bléven maar uit, op enkele lokale onweersbuien na. Heel wat zomerexcursies werden dan ook afgelast. In de ons omringende landen was het allesbehalve beter gesteld. Zijn dit de eerste tekenen van een zich wijzigend klimaat waar de media het geregeld over hebben? De toekomst zal dit moeten uitwijzen.

Het tegenzittend weer had uiteraard ook invloed op het lopend brandplekkenproject. Niettemin werden er op dit substraat al een paar ascomyceten gevonden die nieuw zijn voor België.

Er viel nog goed nieuws te rapen. Roosmarijn Steeman en Wim Veraghtert, beiden bestuursleden van onze vereniging, stapten in het huwelijksbootje op 5 september laatstleden. KVMV wenst het jonge paar een lange, voorspoedige vaart. Het is niet de eerste keer dat de mycologie jonge en minder jonge mensen in Vlaanderen bij elkaar bracht. Daar kunnen we alleen maar blij om zijn.

Verder is er ook nieuws uit de laatste bestuursvergadering. Er zal gewerkt worden naar een KVMV-website ter vervanging of aanvulling van de afdelingsgebonden sites. Er verscheen zopas een nieuwe brochure m.b.t. de FUNBEL-databank, die Mil Vandeven graag zal bezorgen aan de leveranciers van data. Tenslotte zullen vanaf september de belangrijkste chemicaliën, gebruikt bij determinatie van zwammen, verkrijgbaar zijn in de Bioruimte UA tijdens de daar geplande vergaderingen.

De natuur slaat nooit zonder ook te zalven. We hopen dus op een voldoende vochtig en zwammenrijk najaar. Voor dit hoogseizoen van de mycoloog zijn heel wat activiteiten, waaronder een kustweekend, gepland, zoals je verder in dit tijdschrift kunt nalezen. We rekenen op jullie talrijke en enthousiaste aanwezigheid.

Bernard Declercq

voorzitter KVMV

Excursiekalender

D = dagexcursie, V = voormiddag, N = namiddag

Voor **AMK** is het uur van samenkomst steeds **9.45 uur**, vertrek om **10 uur**, tenzij anders vermeld! Deelname aan een activiteit geschiedt op eigen verantwoordelijkheid. De aangeduide reisweg geldt bij vertrek vanuit Antwerpen. Enkel deelnemen aan de namiddagexcursie is mogelijk na afspraak met de contactpersoon.

Voor **OVMW** is het uur van samenkomst bij excursies steeds 9.30 uur, tenzij anders vermeld!

Voor **ZWAM** is de afspraak ter plaatse telkens 9.30 uur (D) of 14.00 uur (N).

Weekexcursies van de AMK-Werkgroep Mycologie

Om de twee weken gaat de werkgroep op excursie, telkens op donderdagvoormiddag. De leden worden per mail, of telefonisch op vraag, verwittigd van de excursieplaatsen. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Lieve Deceuninck: 03/455 01 27 of lieve.deceuninck@skynet.be. (uitleg werking: zie Sporen nr. 1-2)

Reeds door de afdelingen vastgelegde excursies tot eind maart

zaterdag 03-10-2009 - KVMV (D)

Domein Hemsrode, Anzegem. *Aan deze excursie zal ook deelgenomen worden door de Société Mycologique du Nord de la France.* Bijeenkomst om 9.45 u. aan de kerk van Anzegem. Uit richting Gent/Antwerpen: E17 volgen richting Kortrijk; neem afrit 5 Waregem, volg links richting Ronse - Anzegem. Na 4,9 km komt u op de parking aan de kerk van Anzegem.
Contact: C. Hanssens (056/21 23 13 of 0479/39 46 96)

zondag 04-10-2009 - ZWAM (N)

Heverleebos, Vaalbeek. Afspraak parking gemeentehuis Oud-Heverlee, Gemeentestraat.
Info : Georges Buelens (0471/20 50 14)

zondag 04-10-2009 - Mycolim (V)

Teut, Zonhoven. Samenkomst om 9.00 u. aan de parking van de Holsteenhoeve, Holsteenweg te Zonhoven.
Contact: Gut Tilkin (011/72 59 24)

zaterdag 10-10-2009 - AMK (D)

Provinciaal Domein Roomacker te Tielrode (Temse). Plaats van samenkomst: de kerk van Tielrode. Te bereiken via de E17 afrit 14 (naar Hamme), de N41 tot Elversele (2,5 km; tunnel niet inrijden). Ter hoogte van deze tunnel richting Tielrode inslaan; 2 km verder rechts afslaan naar Tielrode-Centrum.
Contact: Hugo De Beuckeleer (0478/50 96 35)

zaterdag 10-10-2009 - ZWAM (D)

Arendonk. Afspraak uitrit 26 langs de E34 te Retie. Namiddag Parking Talander.
Gids: L. Peeters. Info: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 10-10-2009 - OVMW (V)

Wijnendalebos, Torhout. Samenkomst aan de parking bij het kasteel van Wijnendale, Oostendestraat. De parking is links van het kasteel.
Contact: Marc Haerssens (09/251 15 31)

donderdag 15 tot zondag 18-10-2009 - KVMV

Kustweekend te De Panne. Voor meer info : zie Sporen 2009, nr. 1.
Contact: Jacky Launoy (058/41 37 25)

zaterdag 17-10-2009 - OVMW (V)

Palingbeekdomein te Zillebeke (Ieper). Samenkomst op de hoofdparking van het domein, Palingbeekstraat.
Contact: C. Hanssens (056/21 23 13 of 0479/39 46 96)

zaterdag 17-10-2009 - ZWAM (N)

Catselt. Afspraak op de parking bij de rotonde Hoornblaas.
Gids: Robert De Ceuster (013/33 57 96)

zaterdag 24-10-2009 - OVMW (V)

Eendeputten/Bulskampveld, Beernem. Samenkomst op de parking aan het Aanwijs. E40 afrit Beernem, richting Wingene; na 1,5 km rechtsaf Heirweg.
Contact: E. Vanaelst (09/374 59 86 of 0474/64 23 23)

zondag 25-10-2009 - AMK (D)

Op zoek naar **Amanita inopinata** in Londerzeel. Bijeenkomst aan de kerk van Londerzeel. Bereikbaar via de A12.
Contact: Roosmarijn Steeman (0485/68 88 48)

zondag 25-10-2009 - Mycolim (V)

Terril, Houthalen. Samenkomst om 9.00 u. op de parking van het oude mijngebouw, Pastorijstraat, Houthalen.
Contact: Jan Cornelis (011/52 35 24)

zondag 25-10-2009 - ZWAM (D)

Beninksberg + Wijngaardberg. VM: afspraak parking hoek Vlasselaar en Blauwmolenstraat te Wezemaal (weg van Wezemaal naar Nieuwrode). NM: afspraak op het Wezemaalplein in het centrum van Wezemaal.
Info: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 31-10-2009 - AMK i.s.m. Mycolim (D)

Terlamen + Kasteelpark Bolderberg. Bijeenkomst aan de kerk van Bolderberg. Bereikbaar via E313 vanaf verkeerswisselaar te Lummen E314 (=A2) richting Aken tot uitrit 27; dan N729 richting Hasselt.
Contact: Luc Lenaerts (013/52 34 99)

zaterdag 31-10-2009 - ZWAM (N)

Meerdaalbos, omgeving Paddenpoel. Afspraak op de parking langs de Weertsedreef, bosrand nabij Herculesdreef te Sint-Joris-Weert.
Info: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 31-10-2009 - OVMW (V)

Heidebos, Moerbeke. Samenkomst parking restaurant/ taverne "Het Schitterend Gebrek", Peene 9, Wachtebeke (gelegen aan de rechterkant van de weg van Wachtebeke naar Moerbeke).
Contact: Bernard Declercq (09/345 03 56)

maandag 02-11-2009 - ZWAM (N)

Meerdaalbos, omgeving Warande. Afspraak parking Krommedreef te Bierbeek.
Info: Georges Buelens (0471/20 50 14)

zaterdag 07-11-2009 - OVMW (V)

Gulke Putten, Wingene. Samenkomst aan café De Radio. E40 afrit Beernem, richting Wingene, linksaf Torenweg, vervolgens Vagevuurstraat tot op kruispunt met Predikherenstraat en Maria-Aalterstraat.
Contact: E. Vanaelst (09/374 59 86 of 0474/64 23 23)

zondag 08-11-2009 - AMK (D)

Terhagen Steenbakkerij + de Schorre te Boom. Bijeenkomst aan de kerk van Boom-Centrum, bereikbaar via de A12.
Contact: André de Haan (0486/63 94 67)

zondag 08-11-2009 - Mycolim (V)

Hengelhoef, Houthalen. Samenkomst om 9.00 u. op de parking Engelhof (Hengelhoef) tgo. het Congresgebouw.

Contact: Jan Cornelis (011/52 35 24)

◂ ▸

zondag 08-11-2009 - ZWAM (N)

Mollendaalbos te Haasrode. Afspraak op de parking van het Brembergcentrum, Boetsenberg.
Gids: H. Vranckx. Info: G. Buelens (0471/20 50 14)

◂ ▸

zaterdag 14-11-2009 - OVMW (V)

Campus De Sterre, Universiteit Gent. Samenkomst ingang de Sterre, Krijgslaan.
Contact: Peter Verstraeten (09/385 41 74)

Daarna gezamenlijk middagmaal in De Valk of elders.

◂ ▸

zaterdag 14-11-2009 - AMK (D)

Prinsenpark te Retie. Bijeenkomst op de parking van het domein. Bereikbaar via E313, afslag E34 richting Eindhoven; neem afrit 25 Turnhout-Oost, dan de N18 richting Retie en daar de N118 richting Geel. Ongeveer 4-5 km verder aan uw rechterkant ingang Prinsenpark. Dit is een halve-dagexcursie; daarna gezellig samenzijn in een nabijgelegen herberg.
Contact: Jos Volders (014/54 91 44)

◂◁ ▷▸

Educatieve bijeenkomsten

De bijeenkomsten in Gent gaan door om 10.00 u. in het Laboratorium Plantkunde van de Universiteit Gent, K.L. Ledeganckstraat 35, 2e verdieping. Ingang gemakkelijkst via de plantentuin.

De bijeenkomsten in Antwerpen gaan door in de Bioruimte van de UA, Groenenborgerlaan 171 te 2020 Antwerpen; aanvang telkens om 20.00 uur, tenzij anders vermeld. Vóór iedere vergadering (behalve bestuurlijke vergaderingen) is er vanaf 19.30 uur gelegenheid om boeken uit de bibliotheek te ontlenen. Het opstellen van de microscopen voor praktijklessen en mycologische werkgroepavonden wordt bij voorkeur vóór 20 uur gedaan, zodat de sessies vlot kunnen beginnen. De bib is steeds gesloten de 4e dinsdag van de maand.

De **ZWAM**-bijeenkomsten in Diest gaan door van 19.30 u. tot 22.00 u. in het Natuurcentrum van Provinciaal domein Halve Maan, Omer Vanoudenhovelaan 48 te Diest.

donderdag 01-10-2009 - Mycolim (Genk)

Determinatieavond van 18.30 u. tot 21.00 u. in de Wikzaal in het Kasteel van Bokrijk, Genk.
Meegebrachte vondsten worden samen gedetermineerd.

◂ ▸

dinsdag 06-10-2009 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond. Breng uw vondsten mee en we determineren ze gezamenlijk.

◂ ▸

zondag 11-10-2009 - Mycolim (Genk)

Themadag 'Paddenstoelen' in het domein Kattenvennen, Genk. Doorlopende tentoonstelling en excursies op het domein van 10.00 u. tot 17.00 u. (zie aankondiging in dit nummer)
Contact: Jos Tuerlinckx (089/35 10 79)

◂ ▸

maandag 12-10-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en

we proberen ze samen op naam te brengen.

dinsdag 13-10-2009 - AMK (Antwerpen)

Coprinus. Jos Volders zal u die avond alles vertellen over deze intrigerende paddenstoelen, zowel op macroscopisch als microscopisch gebied. Jos staat steeds garant voor een boeiende lezing, dus sla deze avond zeker niet over!

dinsdag 20-10-2009 - AMK (Antwerpen)

Mycologische werkgroep.

maandag 26-10-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

dinsdag 27-10-2009 - AMK (Antwerpen)

Raad van Bestuur.

dinsdag 03-11-2009 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond. Thema Myxomyceten. Breng zelf materiaal mee en onder begeleiding van Myriam de Haan en Sylvia De Pauw worden de vondsten op naam gebracht. (Er is ook mogelijkheid om andere vondsten te determineren met begeleiding.)

donderdag 05-11-2009 - Mycolim (Genk)

Determinatieavond van 18.30 u. tot 21.00 u. in de Wikzaal in het Kasteel van Bokrijk, Genk.
Meegebrachte vondsten worden samen gedetermineerd.

maandag 09-11-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

dinsdag 10-11-2009 - AMK (Antwerpen)

Stuurgroepvergadering voor alle leden AMK. Excursies 2010 + bespreking nieuwe initiatieven werking AMK.

dinsdag 17-11-2009 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond. Thema: Russula, onder leiding van Guy Le Jeune. Vanavond komt de sectie *Incrustatae* aan bod; deze bloemen onder de paddenstoelen laten zien dat ze ook vanbinnen mooi zijn. (Er is ook mogelijkheid om andere vondsten te determineren met begeleiding.)

maandag 23-11-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

dinsdag 24-11-2009 - AMK (Antwerpen)

Gut Tilkin begeleidt ons vandaag bij de microscopische determinatie van Aphyllophorales of korstzwammen en andere plaatjesloze zwammen. Een ideale bezigheid voor mycologische winters.

dinsdag 01-12-2009 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond. Breng uw vondsten/exsiccaten mee en we determineren ze gezamenlijk.

zaterdag 05-12-2009 - OVMW (Gent)

Educatieve bijeenkomst om 10.00 u. Universiteit Gent.

maandag 07-12-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

dinsdag 08-12-2009 - AMK (Antwerpen)

Onze Cortinarius-werkgroep brengt verslag uit over de vondsten van de seizoenen 2007-2008. Dit is een niet te missen avond vol verrassende en mooie vondsten.

dinsdag 15-12-2009 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond. Breng uw vondsten/exsiccaten mee en we determineren ze gezamenlijk.

maandag 21-12-2009 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

De Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus*) op een oud gipsstort te Boom (prov. Antwerpen)

André De Kesel, Nationale Plantentuin van België, B-1860 Meise - adk@br.fgov.be

Samenvatting

Dit artikel bespreekt een vondst van de zeldzame *Lactarius acerrimus* (Gekroesde melkzwam) in een bosaanplant op een gipsstort nabij Boom (prov. Antwerpen). Foto's, een korte beschrijving en een bespreking van de ecologie worden gegeven, alsook een verspreidingskaart met alle gekende vondsten in België.

Inleiding

Melkzwammen zijn plaatjeszwammen met breekbaar vlees dat melk afscheidt bij beschadiging. In Vlaanderen komen er ongeveer een zestigtal soorten voor (Walleyn & Vandeven 2006).

Eind juli 2009 werd in een bosaanplant op een gipsstortplaats nabij de Potaardestraat te Boom (ifbl C4.55.44) een aantal melkzwammen gevonden. De bosaanplant stond nokvol met de vrij courante Populierenmelkzwam (*Lactarius controversus* Pers.:Fr.), maar bij nader inzien stonden er ook een twintigtal exemplaren van de Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus* Britzelm.) onder een Amerikaanse eik.

Foto 1. Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus* – ADK4730 [BR])

Foto 2. Gekroesde melkzwam (*Lactarius acerrimus*). Detail van de typische gekroesde lamellen en hoedrand.

Korte beschrijving

De Gekroesde melkzwam groeit solitair of in kleine groepen onder Eik. Het is een stevige, middelgrote tot vrij grote, onregelmatig gevormde melkzwam die je in het veld gemakkelijk herkent aan de sterk gekroesde (anastomoserende) lamellen nabij de steel (foto 1 en 2). De hoed heeft een diameter van 4-10 cm, is ingedeukt, crème tot bleek oranjebeige, meestal kleverig bij vochtig weer, een beetje gezoneerd en voorzien van een ingerolde rand met plekjes. De steel is vrij kort, stevig, hol, meestal excentrisch, wit tot bleek crèmekleurig en uiteindelijk identiek aan de hoedkleur. De smaak is ronduit pikant en verse exemplaren geuren vrij sterk naar appels of rozenbottels. De microscopie van deze soort is uniek door de zeer grote geornamenteerde sporen (>10 µm) en bi-sterigmate basidia (Heilmann-Clausen et al. 1998).

Verspreiding

Deze soort stelt specifieke eisen aan de bodem en komt in Vlaanderen slechts op enkele plaatsen voor (kaart 1).

In een aantal van onze buurlanden staat hij op de Rode lijst en in Vlaanderen zit hij in de categorie ‘met uitsterven bedreigd’ (Walleyn & Verbeken 1999). Hoewel hij de laatste jaren door intensief zoeken nog wel gevonden werd, blijft het aantal groeiplaatsen zeer beperkt. In Wallonië is de soort wat algemener in eiken-haagbeukenbossen van de kalkstreek (Verbeken et al. 1996, Walleyn et al. 1998).

Ecologie

De Gekroesde melkzwam is een mycorrhiza-paddenstoel die gebonden is aan Eik (inheemse soorten en Amerikaanse). Alle melkzwammen zijn

mycorrhizapaddenstoelen en leven in symbiose met bomen. Mycorrhiza (Grieks: 'zwamwortel') duidt op de symbiose tussen planten en zwammen. Deze symbiose is zodanig dat de zwam niet zonder de hogere plant kan leven. Er bestaan verschillende typen mycorrhiza. Bij paddenstoelen, zoals cantharellen, amanieten, boleten, gordijnzwammen, fopzwammen, truffels, stekelzwammen, russula's en melkzwammen hebben we bijna enkel het ectomycorrhiza-type (EM). Hierbij vormt de zwamvlok een dicht net van zwamdraden rond en in de buitenste cellagen van de worteltoppen. De worteltoppen verliezen hierdoor hun wortelharen en krijgen een specifiek uitzicht (kort, dik, vertakt en anders gekleurd). In tegenstelling tot andere zwammen put de EM-paddenstoel zijn suikers rechtstreeks uit de boomwortels. Tot 20 % van de suikers en een deel van de vitaminen die de boom produceert, vloeien aldus naar de zwam (Walleyn & Verbeken 1999). Er is echter geen sprake van parasitisme, want dankzij het enorme absorptieoppervlak van de zwamvlok neemt de zwam een deel van de water- en nutriëntenopname over van de worteltoppen. Vooral in periodes van droogte of tekort geniet de boom van een verbeterde, efficiëntere en gemakkelijkere opname van mineralen en water. De aanmaak van plantengroeihormonen wordt daarenboven gestimuleerd en het binnendringen van wortelparasieten wordt belemmerd. Wanneer bomen sterk gemycorrhizeerd zijn, groeien ze beduidend beter en zijn ze goed bestand tegen voedselschaarste en droogte. EM-paddenstoelen zijn daarom belangrijk voor de vitaliteit van bomen, zeker in milieus waar er tekorten zijn. Niet alle boomsoorten kunnen een EM-associatie aangaan. In onze regio zijn de EM-bomen vooral eiken, beuken, berken, hazelaars, linden, elzen, kastanjes, wilgen, populieren en een aantal naaldbomen.

De vindplaats in Boom

Oorspronkelijk was deze plek (zie kaart 1, onderin vak C4 en foto 3) een kleiontginningsput (tot de jaren '70) die na het volstorten met fosfogips (eind

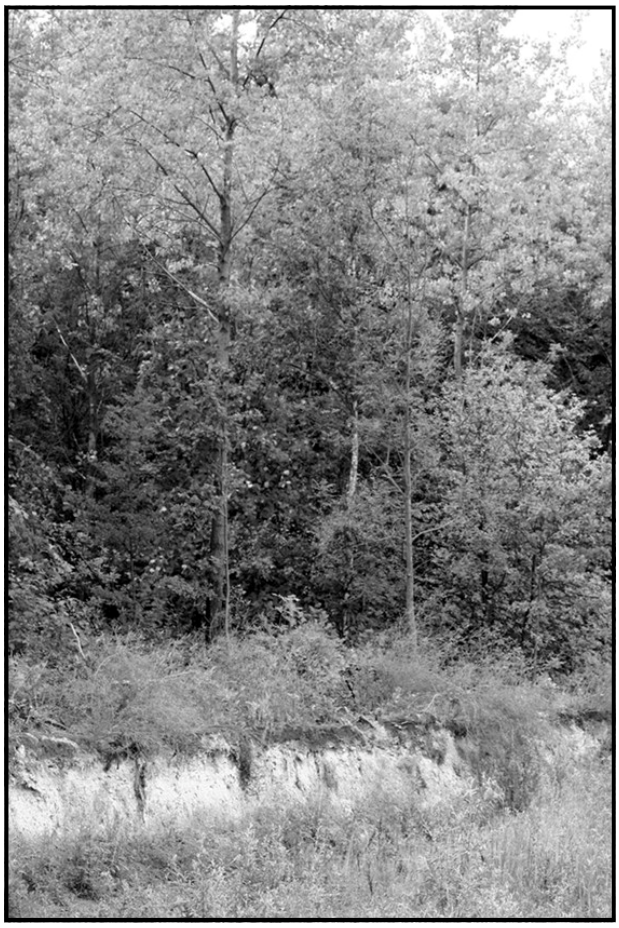

Foto 3. Bosrand met toplaag op gipsstort

1982) werd afgedekt met een dunne laag (± 50 cm) kleihoudende grond en vervolgens ingezaaid. Enkele jaren later werd het terrein beplant met hoofdzakelijk EM-loofbomen, o.a. populieren, eiken, beuken, berken (de opdrachtgever en exacte beplantingsdatum zijn ons voorlopig nog onbekend).

Het lijkt paradoxaal, maar zo'n twintig jaar na het

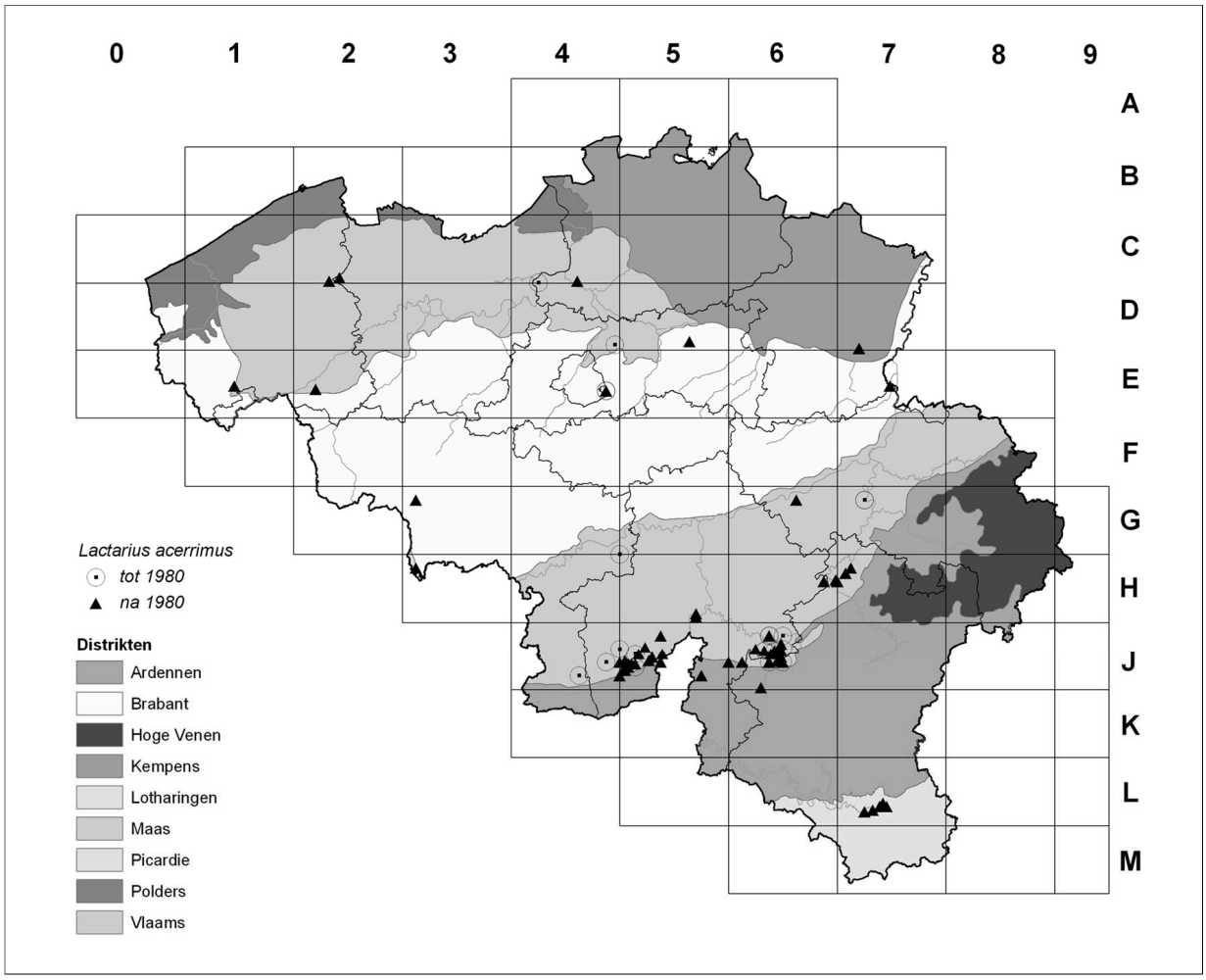

Kaart 1. Verspreiding van de vondsten van Gekroesde melkzwam (*L. acerrimus*) in België (o.b.v. gegevens uit FUNBEL)

aanplanten van de bomen blijkt dit volslagen kunstmatig gebied reeds geschikt voor een zeer zeldzame melkzwam en een aantal andere EM-paddenstoelen. Hoewel populieren sterk vertegenwoordigd zijn, kan je deze bosaanplant moeilijk vergelijken met andere in de regio. De toplaag lijkt zo goed als uitgeput en op veel plaatsen is ze nagenoeg volledig ingenomen door wortels. Er heerst een bikkelharde competitie voor water, mineralen en ruimte voor de wortels. Tijdens periodes van droogte leidt deze situatie tot droogtestress. De humuslaag is zeer dun en regenwormen vind je nauwelijks. Bioturbatie (het omwoelen van de bovenste laag door allerhande organismen) is dan ook minimaal. Het is duidelijk dat dit speciale milieu weinig kansen biedt aan soorten die verslingerd zijn aan rijke en vermeste bodems. Brandnetel en andere ruigtekruiden krijgen nauwelijks een kans. Op voorwaarde dat de juiste bomen aanwezig zijn, is dit soort schraal milieu echter geschikt voor een ganse reeks EM-paddenstoelen (niet alleen de Gekroesde melkzwam); enerzijds omdat ze een dikke verzuurde humuslaag schuwen, anderzijds omdat ze bijzonder tolerant zijn tegenover droogtestress en mineralentekort. Hoe ouder dit bosje wordt, hoe meer de verschraling zal doorzetten en hoe groter de kans wordt dat nog meer zeldzame EM-paddenstoelen met de bomen gaan associëren.

Enkel de boomsoorten met veel en geschikte EM-paddenstoelen zullen het uithouden. Op lange termijn worden de structuur en de samenstelling van zulk een bos biologisch zeer waardevol en vrijwel uniek voor de regio.

Spijtig genoeg moet dit bos weldra de baan ruimen voor industrie en daardoor zullen we de verdere evolutie en veranderingen niet meer kunnen volgen. Omdat de zeldzame EM-paddenstoelen van schralere bodems meestal samen voorkomen, zullen we deze plek allicht het ganse seizoen 2009 verder blijven inventariseren.

Dankwoord

Met dank aan Marcel Verhaegen (Nationale Plantentuin) voor de aanmaak van de kaart, Emile Vandeven (database FUNBEL), Daniel Ghyselinck (MYCOBEL) en André Fraiture (Nationale Plantentuin) voor het leveren van gegevens over historische en recente vondsten, tenslotte Peter Van Mechelen (Milieudienst Boom) en Leo Vanhecke (Nationale Plantentuin) voor gegevens over de vindplaats.

Literatuur

Heilmann-Clausen J., Verbeken A. & Vesterholt J. (1998) The genus *Lactarius*. Fungi of Northern Europe, vol 2, 287 p.

Verbeken A., Fraiture A. & Walleyn R. (1996) Gegordelde melkzwammen in België. *AMK Mededelingen 96 (1):* 17-31.

Walleyn R., Fraiture A. & Verbeken A. (1998) *Lactarius luridus* en *L. controversus* in België. *AMK Mededelingen 98(2):* 26-36.

Walleyn R. & Verbeken A. (1999) Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddenstoelen (macrofungi) van Vlaanderen. *Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 7:* 1-84, Brussel. (2000)

Walleyn R. & Vandeven E., red. (2006) Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Rapport INBO. R.2006.27. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Fijnharig harskorstje (*Hyphoderma argillaceum*), eerste vondst voor Limburg

Nathalie Linsen, Gasthuisstraat 38 b2-1, 2450 Meerhout

Tijdens de donderdagnamiddagwandeling van Mycolim op 30 juli 2009 in Houthalen vond Eddie Lavreys op naaldhout een korstzwam die hij meenam als zijnde de Wastandjeszwam (Scopuloides hydnoides). Hij bezorgde mij dit korstje om na te zien en na een eerste blik door de binoculair zag ik onmiddellijk dat het om iets anders ging. Iets nieuws, voor mij alleszins.

Ik nam een plukje met mijn pincet en voelde enige weerstand; de zwam zat redelijk vast aan het substraat en was een beetje wasachtig van structuur met fijne haartjes. De kleur was grijzig wit en naarmate hij langer in mijn bezit was, verdween de grijze kleur en bleef er een mooi wit korstje over (foto 1).

Ik legde het preparaatje onder de microscoop en

Foto 1: *Hyphoderma argillaceum* (Fijnharig harskorstje)

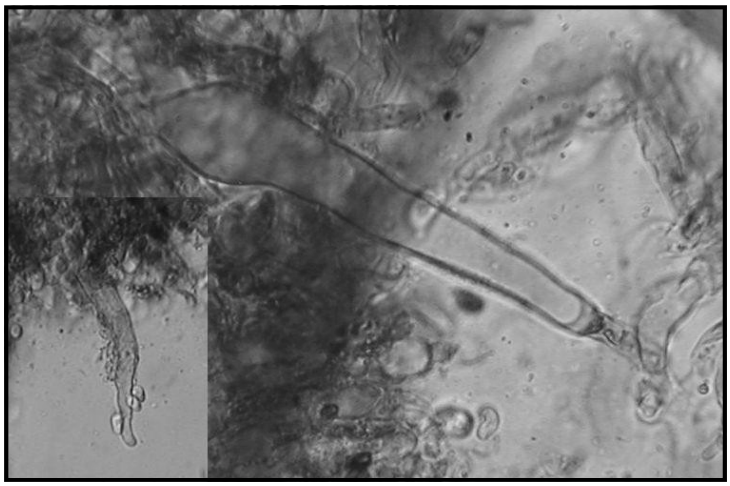

Foto 2: *H. argillaceum* - cystiden

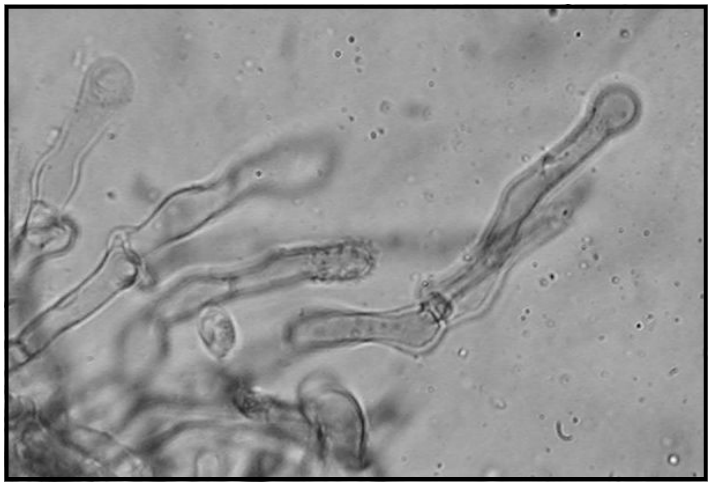

Foto 3: *H. argillaceum* - hyfenuiteinden

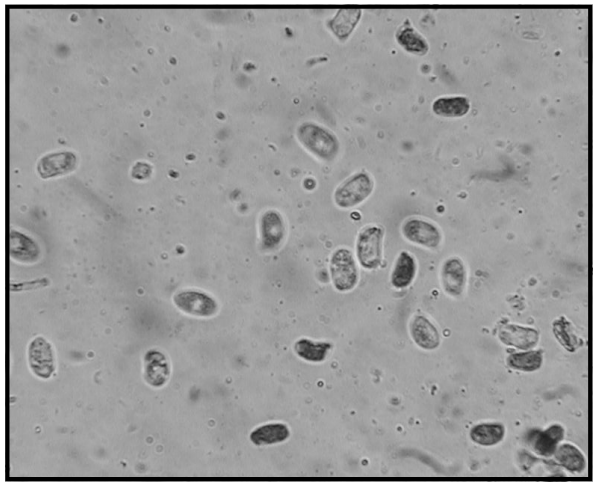

Foto 4: *H. argillaceum* - sporen

zag vele mooie structuren, cystiden bij de vleet, zoals ik er nog nooit gezien had. Onmiddellijk ben ik beginnen te fotograferen om al dat moois vast te leggen. Mij leken het op het eerste zicht 2 soorten cystiden: buikige cystiden met aanslag op de top (foto 2) enerzijds en capitate cystiden anderzijds, die later hyfenuiteinden bleken te zijn (foto 3).

De sporen waren ellipsoïde, soms traanvormig (volgens de literatuur kunnen ze sterk variëren tussen subgloboos en kort cilindrisch), 6-9 × 4-5 µm, glad en de inhoud met aanwezigheid van oliedruppels (foto 4).

De basidiën hebben een korrelige inhoud, 4 sterigmata en een basale gesp.

Het hyfensysteem is monomitisch met vele vertakkingen en gespen aan de septen, de hyfen zijn ± 3 µm breed.

Met al deze gegevens en de sleutel over *Hyphoderma* (Eriksson & Ryvarden 1975) kwam ik zeer vlotjes tot *Hyphoderma argillaceum*.

Toen de determinatie werd doorgestuurd naar Luc Lenaerts, kreeg ik al snel antwoord dat het mogelijk zou kunnen gaan om een eerste vondst voor

Limburg. Na uitwisselen van mijn gegevens en foto's werd dan ook de determinatie bevestigd en heeft Limburg er weer een nieuwelingetje bij.

Literatuur

Eriksson, J. & Ryvarden, L. (1975). *The Corticiaceae of North Europe*. Volume 3. Fungiflora. Oslo.

◂◁ ▷▸

Uitkijken naar het Mosschelpje *(Chromocyphella muscicola)*

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - roosmarijn.steeman@gmail.com

◂ ▸

De laatste excursie van 2008 van de werkgroep Zwamvlok (Natuurpunt) ging door op 25 november in het Liedekerkebos. Op de bemoste schors van een levende Beuk werd een klein schelpvormig paddenstoeltje gevonden. Dit werd meegenomen en na wat zoekwerk en microscopie thuis kon Muriëlle Deblaere dit zwammetje met zekerheid een naam geven: Mosschelpje of *Chromocyphella muscicola* (Fr.: Fr.) Donk. Deze soort wordt niet in de Standaardlijst (Walleyn & Vandeven 2006) vermeld en zou dus nieuw zijn voor Vlaanderen. Het Mosschelpje is in feite een cyphelloïde (ongesteelde, schelp- of komvormige hoedjes) basidiomyceet. Er hangen echter geen lamellen onder de hoed en daardoor lijken de *Cyphella*'s op het eerste zicht op ascomyceten. De paddenstoeltjes hebben een voorkeur voor afstervend en reeds afgestorven mos op de schors van levende Beuk en groeien ongeveer op ooghoogte (0,5 – 2 m).

In Nederland werd deze soort tot 2005 slechts enkele keren waargenomen. Het overzicht (Arnolds et al. 1995) vermeldt slechts één ongedateerde vondst. De oudste meldingen in het karteringsbestand komen uit de omgeving van Helmond, alle uit het voorjaar van 1995. Pas 10 jaar later, in 2005, werd de soort aangetroffen in een meetpunt in de bossen van Groesbeek en in 2006 vond Marjo Dam mosschelpjes op Wageningen-Hoog. Toen Menno Boomsluiter in 2008 weer een nieuwe

Mosschelpje, *Chromocyphella muscicola* (foto: Marie-Anne Neirinckx)

waarneming aanbracht, bleek duidelijk dat er maar eens systematisch naar deze dingen moest gezocht worden. De provincie Gelderland werd helemaal doorzocht en het vinden van Mosschelpjes bleek een fluitje van een cent te zijn. Wanneer je kringen van afstervend mos op de schors van een Beuk waarneemt, kan je er zeker van zijn dat je van juli tot en met januari Mosschelpjes kan vinden.

Recent verscheen een uitgebreid artikel over deze heksenkringen in het bos (Dam & Boomsluiter 2009) waarin vermeld wordt dat de soort nog niet in België werd waargenomen. Er zijn wel enkele vondsten bekend uit Noorwegen, Denemarken, Duitsland, Zwitserland en Engeland. Op de Britse eilanden worden ze overigens op diverse mossoorten en ook op andere boomsoorten dan Beuk aangetroffen. In de meeste gevallen gaat het om bomen met een basische schors (mondelinge mededeling van Klaas van Dort).

Daar we dikke beuken genoeg hebben in Vlaanderen zal een gericht onderzoek naar het Mosschelpje wellicht uitwijzen dat deze soort ook bij ons algemeen is. Hierbij dus een oproep om dit najaar uit te kijken naar kringen op mos op Beuk en de meldingen (van de kringen of van het Mosschelpje) door te sturen naar roosmarijn.steeman@natuurpunt.be.

Referenties

Arnolds, E., Kuyper, T.W. & Noordeloos, M.E. (red.) (1995). Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging. 871 p.

Dam N. & Boomsluiter M. (2009). Heksenkringen in het bos. *Coolia 52 (2):* 67 – 72.

Walleyn R. & Vandeven E. (2006). Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brusselse Gewest. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Instituut voor Natuur- en bosonderzoek. Rapport INBO.R2006.27, 143 p.

Het Rimpelig breeksteeltje (*Pholiotina rugosa*), minder breekbaar dan verwacht.

Lieve Deceuninck, Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel - lieve.deceuninck@skynet.be

Eind juni, na het droge voorjaar van 2009, leverden de eikenbossen van het Zoerselbos nog niet veel paddenstoelen op.

Op het wandelpad, wat beschermd door een blootliggende boomwortel vonden we twee lichtbruine paddenstoeltjes. De hoed van het jonge exemplaar mat 2 cm in diameter, was convex en sterk geaderd, gerimpeld. Een rimpeling zien we vaker bij paddenstoelen met een hymeniderme hoedhuid maar was hier erg opvallend. De geelbruine hoedhuid was aan de rand doorschijnend gestreept. De smal aangehechte plaatjes hadden een witte rand en oranjebruine sporen. De steel had een duidelijke, gestreepte ring. Boven de ring was de steel

Rimpelig breeksteeltje - *Pholiotina rugosa* (foto: L. Deceuninck)

bepoederd, de steelvoet was wat verdikt tot een klein knolletje. Al deze kenmerken brachten ons bij het genus *Pholiotina*. Het viel ons op dat bij het doorsnijden en het per ongeluk laten vallen van het exemplaar dit ***breek***steeltje niet bijzonder teer was.

Nathalie Linsen en ik onderzochten het gevonden exemplaar microscopisch en bepaalden het als *Pholiotina rugosa* (Peck.) Sing., het Rimpelig breeksteeltje.

De sporen zijn ellipsoïde, hebben een duidelijke kiemporie van 1,5 µm breed en meten 8,2-9,8 × 4,6-5,4 µm (20 gemeten sporen). De sporenwand is glad. De basidiën zijn 4-sporig. De cheilocystiden hebben een grootte van 25-48 × 7-11 µm, zijn lageniform tot iets spoelvormig met geleidelijk toelopende toppen. De breedte van de toppen bedraagt 2,5-3,4 µm. Pleurocystiden zijn niet aanwezig.

We sleutelden eerst met de sleutel van Arnolds (2005) waarbij hij in zijn inleiding meegeeft dat de soortbepaling bij het genus *Pholiotina* meestal afhankelijk is van verschil in afmetingen en vorm van de sporen en cheilocystiden. Omdat het om eerder subtiele verschillen gaat, is voorzichtig onderzoek van het weefsel met olie-immersielens noodzakelijk. Hij vraagt om minstens 10 sporen te meten om een gemiddelde sporenlengte te berekenen.

Ons exemplaar had een gemiddelde sporenlengte van < 10 µm en lageniforme cheilocystiden. Deze combinatie brengt je dan naar het groepje rond het Geringd breeksteeltje (*Pholiotina arrhenii).*

Het Geringd breeksteeltje wordt echter gekenmerkt

door de combinatie van slanke, subcilindrische cystiden, smalle sporen en een kleine kiemporie.

Omdat de cheilocystiden van ons exemplaar eerder spoelvormig tot lageniform zijn, duidelijk breder dan 2,5-8 µm en de kiemporie groter dan 1 µm, konden het Geringd breeksteeltje en Knotscel-breeksteeltje (*Pholiotina hadrocystis*) uitgesloten worden.

Het meegenomen exemplaar met zijn geleidelijk toelopende cheilocystiden werd bijgevolg bepaald als het Rimpelig breeksteeltje.

Met de sleutel van Anton Hausknecht & Jan Vesterholt uit Funga Nordica (2008) kom je vlot uit op *Pholiotina rugosa* (Peck) Singer (syn. *Conocybe rugosa* (Peck) Watling, *P. filaris* (Fr.) Singer s. auct. p.p.)

Merk op dat in deze sleutel *P. filaris* (Fr.) Singer (syn. *Conocybe filaris* (Fr.) Kühner) als afzonderlijke soort vermeld staat.

De soort was tot voor kort bij ons bekend als *Conocybe* (of *Pholiotina*) *filaris* en staat zó nog in de meeste literatuur.

In FAN6 lezen we nog dat meerdere auteurs twee soorten onderscheiden op basis van de stevigheid van de vruchtlichamen, de hoedhuid (glad of glad tot gerimpeld) en de sporengrootte. *Pholiotina rugosa* s.s. wordt gekenmerkt door een steviger vruchtlichaam, een gerimpelde hoedhuid en wat grotere sporen. De *P. filaris* is tengerder en heeft kleinere sporen. Arnolds (2005) verwijst echter naar zijn bestudeerde collecties die geen samenhang vertoonden wat de vorm van de vruchtlichamen en de sporengrootte betreft. Er zijn ook veel tussenvormen wat de stevigheid van het vruchtlichaam en de rimpeligheid van de hoed betreft. Daarom volgt hij de redenering van Kits Van Waveren om de twee soorten voortaan als één soort te beschouwen, maar wijst op de prioriteit voor de naam *P. rugosa*. Anton Hausknecht (2009) volgt deze zienswijze door te verwijzen naar de vaststellingen van Eef Arnolds. Daarenboven zijn er in vele collecties naast de viersporige basidiën ook tweesporige basidiën aanwezig, waardoor de sporengrootte als determinatiekenmerk minder waardevol is.

Rimpelig breeksteeltje - *Ph. rugosa:* cheilocystiden (foto: L. Deceuninck)

In zijn recentste boek '*Conocybe* Fayod en *Pholiotina* Fayod' publiceert Anton Hausknecht bijgevolg enkel de soort *Pholiotina rugosa* (Peck) Sing. (syn. *P. filaris*) en vermeldt nog dat de soort macroscopisch zeer variabel is. De gepubliceerde

foto's illustreren dit goed.

De soort is saprotroof, groeit alleenstaand of in kleine groepjes, wordt gevonden in loofbos en gemengde bossen, langs wandelpaden en onder struiken, op subneutrale tot basische, vaak kalkhoudende, lemige en zandige bodem. Het Rimpelig breeksteeltje is wereldwijd verspreid, maar komt vooral in Europa en Noord-Amerika voor. De soort is gekend van vondsten in (april-) augustus-november.

Uit de Funbelgegevens blijkt dat de soort in alle provincies van Vlaanderen voorkomt en gevonden wordt in de maanden (maart-juli-) augustus-november. In november 1987 werd het Rimpelig breeksteeltje reeds in het Zoerselbos gevonden. Registraties zijn er niet jaarlijks vanuit elke provincie. Omdat de soortbepaling afhankelijk is van microscopisch onderzoek, mogen we wel voorzichtig aannemen dat de soort meer voorkomt dan de Funbelgegevens aangeven.

Met dank aan Nathalie Linsen voor de co-microscopie.

Literatuur

Arnolds, E. *Pholiotina* Fayod. In: Noordeloos E.M., Bas C, Kuyper Th.W. & Vellinga E.C. (1988-2005). Flora Agaricina Neerlandica 6, p. 187-188

Knudsen H. & Vesterholt J. (2008). Funga Nordica, Nordsvamp, p. 653

Hausknecht A. (2009). *Conocybe* Fayod en *Pholiotina* Fayod, Fungi Europaei, Edizione Candusso, p. 640-644

Het Wratsporig hazenpootje *(Coprinus echinosporus)*, een inktzwam om naar uit te kijken

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - wim.veraghtert@gmail.com

Coprinus echinosporus werd de laatste jaren diverse malen gevonden. Hieronder belichten we de kenmerken van de soort en gaan we dieper in op de ecologie.

Foto 1: Wratsporig hazenpootje - *C. echinosporus* (W. Veraghtert)

Inktzwammen determineren is een vak apart: veel mycologen laten dit genus liever links liggen, omdat bij vele exemplaren een aantal essentiële kenmerken reeds verdwenen zijn, vooraleer men de kans gehad heeft het zwammetje onder de microscoop te bekijken. Maar al te vaak blijken inktzwammetjes 'overrijp' te zijn bij thuiskomst, wat determineren doorgaans quasi onmogelijk maakt. Wie inktzwammen onder de microscoop bestudeert, moet niet enkel sporen bekijken, maar ook de velumstructuur, de aanwezigheid en vorm van

(cheilo- en pleuro)cystiden, de basidia, enz. Daar wringt dan ook het schoentje. Maar laten er nu toch een aantal inktzwammen bestaan die - alleen al door hun sporenvorm - onder de microscoop bijna in één oogopslag herkend kunnen worden. Dat is de reden waarom ik steeds inktzwammetjes meeneem, stilletjes hopend dat de exemplaren heelhuids thuisgeraken, maar ook als dat niet het geval is, durf ik van die zwarte brij nog een preparaatje maken. Bij mijn eerste ervaring met *Coprinus angulatus* (Brandplekinktzwam) bleef er van het paddenstoeltje niet veel over, maar één blik op de sporen en er was geen twijfel mogelijk.

Op 16 november 2006 vond ik twee kleine inktzwammetjes (hoeddiameter ongeveer 4 mm - zie foto 1) met draderig velum, in een heidegebied te Westmalle (b5-53-13). De groeiplaats was bizar voor een inktzwam: op afgestorven haarmos (*Polytrichum* sp.), blijkbaar op een plek waar een ree of een ander zoogdier geürineerd had.

Thuisgekomen waren de exemplaren in niet al te beste staat. Toch maar eens proberen; onder de microscoop viel meteen op dat deze soort sporen met grote wratten vertoonde. Dergelijke geornamenteerde sporen vinden we slechts bij een beperkt aantal soorten terug (zie tabel 1). Bovendien waren de sporen amygdaliform, met een duidelijk afgeknotte kiemporie: die combinatie van amandelvormige sporen mét wratten wees in de richting van *C. echinosporus* Buller. Jos Volders onder-

Tabel 1. Wratsporige inktzwammen: een overzicht

Naam	***Sectie***	***Sporen***	***Onderscheidende kenmerken***
C. echinosporus	*Alachuani*	8,5-12 × 6-8 µm met grove wratten	Amygdaliforme sporen, viersporige basidia
C. rugosobisporus	*Alachuani*	9-12 × 7-9 µm met grove wratten	Tweesporige basidia
C. phlyctidosporus	*Alachuani*	7,5-11 × 5,5-8 µm met grove wratten	Ovoïde sporen, viersporige basidia
C. verrucispermus[1]	*Setulosi*	11-17 × 7-9,5 µm met fijne wratjes	Tweesporige basidia, pleuro- en pileocystiden
C. silvaticus	*Setulosi*	10-15 × 7-10 µm amygdaliform, met fijne wratjes in rijen	Forse vruchtlichamen, geen pleurocystiden, viersporige basidia
C. insignis	*Lanatuli*	11-14,5 × 6,5-8,5 µm amygdaliform, met grove wratten	Forse vruchtlichamen, in bundels

[1] De in verschillende bronnen (bijv. Uljé 2005) vermelde ornamentatie van C. verrucispermus is fout; de Haan toonde in 1996 aan dat het hier gaat om gladde sporen die gehuld zijn in een calyptrate perispore waarop zich aan de binnenzijde grove wratten bevinden (de Haan 1996).

zocht het exsiccaat, vond zelfs nog een restantje velum en kon de determinatie bevestigen. De velumstructuur bepaalt bij inktzwammen in welke sectie ze thuishoren. De 7 wratsporige inktzwammen die Uljé (2005) bespreekt, zijn verdeeld over de volgende secties:

- ✓ Alachuani: velum met diverticulate hyfen, de groep waartoe *C. picaceus* (Spechtinktzwam) behoort;
- ✓ Setulosi: geen velum maar cystiden op hoed en steel, de groep rond *C. disseminatus* (Zwerminktzwam);
- ✓ Lanatuli: velumhyfen bestaande uit ketens van lange cellen, de groep rond *C. lagopus* (Hazenpootje).

Wie echter foto's van *C. echinosporus* bekijkt, merkt weinig gelijkenissen met de fragiele inktzwammetjes uit Westmalle. Het Wratsporig hazenpootje staat immers vooral bekend als een houtbewonende soort die forsere vruchtlichamen vormt. Illustraties van deze forsere groeivorm zijn te vinden in Pilze der Schweiz (Breitenbach & Kränzlin 1995), FAN 6 (Uljé 2005) en op de site van C. Uljé. In die literatuur vond ik echter nergens terug dat de soort ook op afgestorven mos kan groeien.

Daarom was het des te meer bizar dat de volgende vondsten van de soort door mijzelf een identieke ecologie vertoonden: zowel in november 2007 opnieuw te Westmalle (A), in november 2009 te Oostmalle (A) én te Helchteren (LI). Steeds weer ging het om bijzonder kleine exemplaren die op afgestorven haarmos groeiden. Op de laatste locatie stond de soort vlak naast *Lyophyllum tylicolor* (Kleine grauwkop, in Nederland ook wel 'Piesplekzwammetje' genoemd), een notoire ammoniakminner. (foto 2 - links het Hazenpootje)

Een zoektocht in de KVMV-bibliotheek leerde dat ook in het verleden de soort toch gemeld werd met een gelijkaardige ecologie. Imler & Springael (1979) maken melding van een vondst door G. Andries te Ekeren in 1952, groeiend "tussen mos, samen met kleine exemplaren van *Lyophyllum plexipes*" (syn. *L. tylicolor*). In Duitsland werd de soort aangetroffen op strooisel in een bos waar honderdduizenden overwinterende Kepen (*Fringilla montifringilla*) de bosbodem met uitwerpselen bedekt hadden. Ook de exemplaren in Pilze der Schweiz zijn gefotografeerd op een vogelslaapplaats (Breitenbach & Kränzlin 1995).

Buitenlandse bronnen berichten over vondsten van de soort op dood hout 'verrijkt door uitwerpselen, in een aalscholverkolonie' (Læssoe 1989) en op duivenuitwerpselen in een Duits naaldbos (Jürgen

Foto 2: Wratsporig hazenpootje (↖) - *C. echinosporus* (W. Veraghtert)

Meller, in litt.).

Uit verder zoekwerk op het internet bleek dat *C. echinosporus* gerekend wordt tot de zogenaamde 'ammonia fungi', een groep paddenstoelen die vooral vruchtlichamen vormen als het substraat met ammoniak (of ureum) behandeld is (zie ondermeer Sagara 1975). Tot diezelfde groep worden ondermeer *Coprinus phlyctidosporus, Hebeloma radicosum, Laccaria amethystina, L. bicolor* en *Lyophyllum tylicolor* gerekend. Die zwammen profiteren van het chemisch proces waarbij de pH van het strooisel en de toplaag van de bodem tijdelijk verhoogd wordt tot 8 (soms zelfs tot 10). Van een aantal van deze soorten (o.a. *C. echinosporus*) werd vastgesteld dat ze in staat zijn cellulose, lignine, chitine, proteïnen en vetten af te breken (Yamanaka 1995).

Coprinus echinosporus is in Vlaanderen een zeldzame soort. De databank FUNBEL bevat een tiental recente (> 1980) meldingen, het merendeel uit de provincie Antwerpen (Wilrijk en Zoersel), maar ook uit Kampenhout en Maldegem. De vondst te Helchteren betrof een eerste waarneming voor Limburg. In Nederland wordt het Wratsporig hazenpootje als een zeer zeldzame soort beschouwd, die in de Rode lijst in de categorie 'Bedreigd' belandde (Arnolds & Veerkamp 2008).

Wellicht kan de soort in Vlaanderen vaker gevonden worden. In heideachtige terreinen uitkijken naar rosse plekken afgestorven haarmos is dan ook de boodschap. Of misschien zoeken in dichte bosjes waar veel vogels samentroepen?

Dankwoord

Ik wil Emile Vandeven bedanken voor de gegevens uit Funbel en Jos Volders voor zijn hulp bij inktzwammendeterminaties.

Literatuur

Arnolds, E. en Veerkamp, M. (2008). *Basisrapport Rode Lijst Paddenstoelen*. Nederlandse Mycologische Vereniging, Utrecht.

Breitenbach, J. & Kränzlin, K. (1995). Pilze der Schweiz. Band 4. Blätterpilze 2.Teil. Luzern.

de Haan, A. (1996). *Coprinus verrucispermus* Joss. & Enderle (Schijnwratsporige inktzwam). *Sterbeeckia 17*: 80-85.

Imler, L. & Springael, R. (1979). Vergelijkende studie van wrattige sporen behorend tot *Coprinus*-soorten. *Sterbeeckia, 12*: 10-14.

Læssoe, T. (1989). The mycoflora of the Island Vorsø. *Svampe 20*: 59-80.

Sagara, N. (1975). Ammonia fungi – a chemoecological grouping of terrestrial fungi. *Contributions of the Biology Lab of Kyoto, 24*: 205–276.

Uljé, C.B. (2005). *Coprinus* Pers. In: Noordeloos, M.E., Kuyper, Th.W. en Vellinga, E.C. (red.), *Flora agaricina neerlandica 6*: 22-109. Boca Raton.

Uljé, C.B. (s.d.). *Coprinus echinosporus*, http://www.grzyby.pl/coprinus-site-Kees-Uljee/species/echinosp.htm.

Yamanaka, T. (1995). Changes in organic matter composition of forest soil treated with a large amount of urea to promote ammonia fungi and the abilities of these fungi to decompose organic matter. *Mycoscience*, *36*: 17-23.

Verslag : KVMV op excursie in Kanne

Gut Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven

De uitstap naar Kanne is al jarenlang een voorjaarsklassieker. Ook dit jaar stond deze excursie op de KVMV-agenda, nl. op 25 april. Het geringe aantal deelnemers schrijven we op rekening van de zeer droge aprilmaand en de ligging in een uithoek van het Vlaamse landsdeel. De zon was in ieder geval van de partij en ook zonder paddenstoelen is het kalkrijke plateau van Caestert een wandeling waard. Het werd wel hard rondspeuren en de namen kwamen slechts langzaam op ons lijstje, maar we noteerden toch een aantal bijzondere en mooie vondsten. Op een dode, liggende essenstam stonden enkele uitgedroogde exemplaren van de Donkere borstelkurkzwam (*Coriolopsis gallica*), meteen een tweede vondst voor Limburg. Wat hogerop in het hellingbos vonden we heel wat grote exemplaren van de Geaderde bekerzwam (*Discyotis venosa*), een soort die we dit voorjaar in alle Zuid-Limburgse bossen aantroffen. Het zoeken tussen de mooie voorjaarsflora, al iets over haar hoogtepunt, leverde toch nog enkele exemplaren van de Kapjesmorielje (*Mitrophora semilibera* - foto 1) en één Gewone morielje (*Morchella esculenta*). Het Muskuskruid stond overal volop in bloei en we vonden al snel blaadjes met de zwarte vlekjes van Muskuskruidroest (*Puccinia adoxae*). Een aantal exemplaren hingen er wat slapjes bij en zowel stengel als bladeren waren volledig bedekt met de witgele sterretjes van *Puccinia albescens* (foto 2). Omwille van het geringe aantal vondsten bereikten we snel het hoogste punt van ons parcours en werd de wandeling uitgebreid via een pad achter de oude, jammer genoeg sterk vervallen, Caesterthoeve. Dit bleek een goede keuze te zijn, want we werden beloond met prachtige vergezichten over de Maas en met de geur van grote partijen Daslook. Onderaan op de stam van een (Waalse?) esdoorn vonden we de jonge, grijsgroene korst van de Korsthoutskoolzwam (*Kretzschmaria deusta*). Op het einde van de wandeling werden we nog aangenaam verrast door een tiental exemplaren van de Slanke voorjaars-

Foto 1: Kapjesmorielje (*Mitrophora semilibera*) (Miel Wagemans)

satijnzwam (*Entoloma aprile*) (foto 3), een soort die we in Limburg eerder zelden aantreffen. Ze stonden onder een aantal jonge olmen.

Foto 2: *Puccina albescens* op blad van Muskuskruid (Piet Bormans)

‘s Namiddags wandelden we met een uitgedund groepje in Opkanne, op een pad dat deel uitmaakt van de GR-route en parallel aan het Albertkanaal omhoogklimt. Ook hier waren de vondsten schaars met o.a. één verweesd Voorjaarsbreeksteeltje (*Pholiotina aporos*), de Vroege franjehoed (*Psathyrella spadiceogrisea*) en vooral veel Voorjaarspronkridder (*Calocybe gambosa*). Deze laatste soort werd in april overvloedig op heel wat nieuwe standplaatsen in Limburg gemeld.

Foto 3: Slanke voorjaarssatijnzwam (*Entoloma aprile*) (Lieve Deceuninck)

Afdelingsnieuws

Tentoonstelling in Gent

De tentoonstelling **MET OF ZONDER STIPPEN** is een symbiose van **fotografie, schilderkunst en wetenschap.** Samen met Kathleen Ramboer en Marc Haerssens ontsluiert *De wereld van Kina* de geheimen van de paddenstoel.

In oude verhalen, rituelen en bijgeloof duiken paddenstoelen op. Ze blíjven mensen boeien, soms door hun schoonheid, soms door hun lelijkheid. Voor sommigen door hun eetbaarheid, voor anderen door hun giftigheid.

Waar? De **wereld van Kina** - de Tuin (Berouw 55, 9000 Gent)

Natuurmuseum voor kinderen en jongeren

Wanneer? Opening : zondag 13 september 2009 vanaf 9.00 uur

Activiteiten: - Officiële opening van de tentoonstelling
- Bezoek aan de tentoonstelling
- Receptie
- Inschilderen paddenstoelenwand

Verder geopend: van 13 september tot 15 november 2009; toegankelijk in deze periode:

- ✓ van maandag tot vrijdag van 9.00 tot 17.00 uur
- ✓ op zondag en wettelijke feestdagen van 14.00 tot 17.30 uur

◂◁ ▷▸

"Met deze tentoonstelling willen we aantonen dat **natuur en kunst** samengaan. Het ene beïnvloedt het andere. Een strikt wetenschappelijke benadering werkt zelfs inspirerend; sterker, er kan kunst uit ontstaan. Is natuur op zich geen kunst en ligt kunst niet in de natuur van de mens?"

"Ons project vond zijn oorsprong in de onvermijdelijke interactie van mens en natuur. Zolang de mens er is, zal kunst er zijn en omgekeerd. Voor ons is natuur als water en brood om te overleven. Deze survival staat centraal in de tentoonstelling. Wij hebben één aspect benaderd: de wereld van de paddenstoel. Een paddenstoel roept mysterie op. Dit mysterie willen we graag onthullen door het publiek op een kunstzinnige wijze te laten kennis maken met paddenstoel en biotoop."

"**Moet kunst een boodschap brengen?** Het mag, maar het moet niet. Met ons project willen we dit toch enigszins doen. Wij stellen de natuur centraal, in dit geval het universum van de paddenstoel. Wij willen aantonen hoe erg het zou zijn mocht het biotoop van de paddenstoel verdwijnen. We trachten de aandacht te trekken van kunstminnaars en natuurliefhebbers. Hun werelden zijn niet noodzakelijk dezelfde, maar kunnen elkaar raken. Indien we deze twee groepen kunnen begeesteren voor elkaar, is ons opzet geslaagd. **Verdwijnt kunst als de natuur verdwijnt? Verdwijnt natuur als de kunst verdwijnt?** Interactie tussen beide is mooi meegenomen."

Kathleen Ramboer

mycolim Afdelingsnieuws

Paddenstoelen in Kattevennen

Natuurpunt Genk organiseert in samenwerking met Mycolim, het Heempark, Kattevennen, Poort tot het Nationaal Park Hoge Kempen en de bibliotheek van Genk een totaalevenement 'Paddenstoelen in Kattevennen' op zondag 11 oktober 2009. Dit evenement gaat door in het onthaalcentrum Kattevennen, Planetariumweg, 3600 Genk en het Heempark, Hoogzij 7, 3600 Genk. Van 10 tot 17 uur kan je terecht voor een doorlopende paddenstoelententoonstelling onder leiding van Mycolim, geleide paddenstoelenwandelingen in de bossen van de Kattevennen, kinderanimatie met voorlees- en knutselmomenten, een kunsttentoonstelling met schilderijen en foto's, een kookdemonstratie 'Koken met paddenstoelen' onder begeleiding van Traiteur 'De Molensteen' (mits inschrijving) en een filmprojectie.

Voor de juiste uurregeling en de locatie zie website www.verenigingeningenk.be/natuurpuntgenk.

Meer informatie en inschrijving bij Jos Bollen – 089/61 31 26 – j.bollen@pandora.be

Afdelingsnieuws

Roosmarijn Steeman *en*

Wim Veraghtert *huwden op*

5 september 2009.

AMK wenst het stralend paar

nog heel veel geluk

met elkaar!

DVD-bespreking

The Good, the Bad and the Deadly. Taylor F. Lockwood (2009). *Knowing the poisonous mushrooms. For Mushroom Hunters, Chefs, Parents, Pet Owners & Medical Professionals.*

ISBN 978 – 0 – 9709 449 – 3 – 1. DVD, Format: NTSC anamorphic (both standard and wide-screen TV). Lengte ongeveer 1 uur. Te bestellen bij Taylor Lockwood, 300 Pinecrest Drive, Mount Dora, FL 32757, USA of on line www.kingdomoffungi.com. Prijs $ 24,95.

◂ ▸

Taylor Lockwood is al ruim 20 jaar bekend als een uitstekende paddenstoelenfotograaf, wiens werkterrein nagenoeg de hele wereld beslaat. Zijn boeken en DVD's werden in de *AMK-Mededelingen* steeds lovend besproken. Op de nieuw uitgebrachte DVD, gericht op een Amerikaans publiek, geeft de auteur rijk geïllustreerde informatie om eetbare paddenstoelen van hun giftige dubbelgangers te onderscheiden. Het programma is opgebouwd volgens het beproefde didactische schema: *We are going to say it, We say it, We say we have said it.*

Lockwood spreekt zijn publiek toe in een alleszins verstaanbaar Engels, dat prettig in het gehoor ligt. Hij begint met het opruimen van de bekende sprookjes omtrent het onderscheiden van giftige en eetbare soorten. Zo wijst hij er op dat paddenstoelen, die door dieren worden gegeten, niet noodzakelijkerwijs eetbaar zouden zijn voor de mens. Hierbij zien we niet de bekende slakken, die zich te

goed doen aan een Groene knolamaniet, maar een schildpad, die in een vervaarlijke rode Russula (?) hapt. Immigranten, die in het land van herkomst probleemloos paddenstoelen plukten voor de pot, moeten er rekening mee houden dat in het gastland de hun bekende eetbare zwammen gevaarlijke dubbelgangers kunnen hebben. Dit probleem kennen we ook van de asielzoekers en gastarbeiders in Europa. *The rules change, if you change country*. "Eerst weten, dan eten" was dan ook de juist gekozen titel van een Nederlandse paddenstoelengids uit 1920.

De kleine bruine zwammetjes, die eigenlijk alleen door experts op naam kunnen worden gebracht, staan in Amerika bekend onder de afkorting LBM's (Little Brown Mushrooms). Ze mogen nooit worden gegeten. Menig amateur van paddo's heeft buikpijn of erger opgelopen bij het zoeken van psychoactieve soorten.

Voorts is het mogelijk dat de giftigheid van één en dezelfde soort van land tot land varieert. Zo zouden de Voorjaarskluifjeszwammen (*Gyromitra esculenta*) van de Amerikaanse Oostkust giftiger zijn dan die van de Westkust. Europese studies wijzen uit dat deze soort in Duitsland menigmaal ernstige en zelfs dodelijke vergiftigingen heeft veroorzaakt, terwijl dat in Frankrijk, waar de Gyromitra's tot de huidige dag worden gegeten, niet het geval is. Overigens is het giftige bestanddeel, monomethylhydrazine, zelfs in kleine doses kankerverwekkend. Men doet er dus verstandig aan om deze paddenstoelen te mijden. Bij de bespreking van de vergiftigingssyndromen komen de dodelijke Amanita's natuurlijk op de eerste plaats. Lockwood illustreert het gevaar met prachtige foto's, waarop *Amanita phalloides* in alle stadia en kleurschakeringen wordt weergegeven. Er is wel vooruitgang geboekt, want tot in de jaren '60 was men er niet zeker van dat de Groene knolamaniet werkelijk voorkwam in Noord Amerika! De daar inheemse dodelijke Amanita's zijn o.a. *A. bisporigera, A. ochreata* en (uitsluitend op Hawaï) *A. marmorata* die, samen met andere amatoxinenhoudende paddenstoelen, zoals verschillende Galerina's en Lepiota's, uitvoerig worden behandeld. *Conocybe filaris* valt ook in deze groep. Dit onopvallende

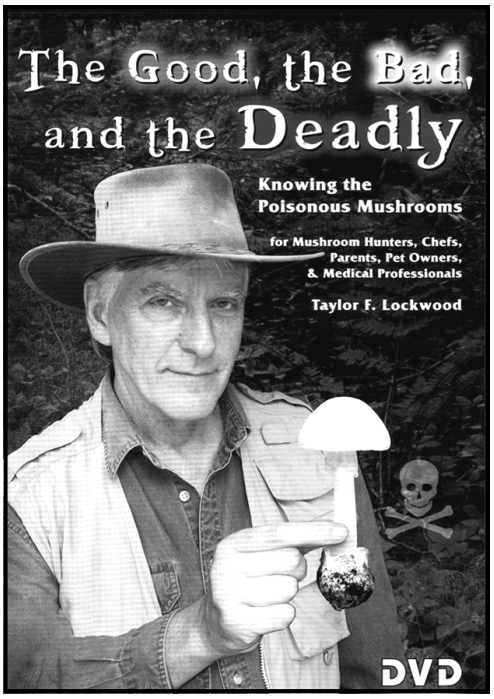

zwammetje is wel eens met kwalijke gevolgen voor een hallucinogeen Kaalkopje aangezien!

De indeling van de overige giftige zwammen verschilt weinig van deze die in de Europese handboeken gebruikelijk is. Het zijn dan ook vaak dezelfde soorten. Natuurlijk zijn er boosdoeners, die bij ons (nog) ontbreken, zoals *Chlorophyllum molybditis*, de Groensporige parasol. Deze smakelijk

uitziende bewoner van grasveldjes is in de VS de belangrijkste veroorzaker van het gastro-intestinale vergiftigingssyndroom. In dezelfde categorie zet de auteur *Gomphus floccosus*, de felgeel verkleurende champignons en nogal wat boleten met rode poriën. Ook dient men blauwe en violette Gordijnzwammen niet te verwarren met de eetbare en populaire "Blewit", de Paarse schijnridder (*Lepista nuda*). De informatie op deze DVD is up-to-date, wat blijkt uit de vermelding van recente vergiftigingsgevallen door *Cortinarius orellanus* in Noorwegen en Schotland. De 12 Franse gevallen van rhabdomyolyse, veroorzaakt door het eten van grote hoeveelheden Gele ridderzwammen (*Tricholoma equestre*), zijn ook in de VS niet onopgemerkt gebleven.

In alles wat Taylor Lockwood ons meedeelt, heb ik maar twee onjuistheden gevonden en die gaan terug op fouten in de Europese literatuur. Zo bevat de Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*) géén muscarine. En muscimol, het giftige bestanddeel van de Vliegenzwam, komt niet voor in de huid van padden. Omdat documentatie van vondsten belangrijk is, zeker bij vergiftigingsgevallen, is er een korte handleiding tot het fotograferen van zwammen in hun natuurlijke omgeving met eenvoudige digitale camera's.

Zelfs als men niet van plan is te gaan fourageren in de VS, wordt de aanschaf van deze uitstekende inleiding tot de mycotoxicologie van harte aanbevolen. De prijs is laag.

Tjakko Stijve, St.-Légier, Zwitserland

Nieuwtjes uit de recente tijdschriften (09.3)

Wim en Roosmarijn Veraghtert-Steeman, Bist 66, 2500 Lier

Field mycology, Volume 10 (2) April 2009

Kibby geeft een mycologisch portret (nr. 38) van *Leucoagaricus densifolius* sensu Dermek, een nieuwe soort voor Groot-Brittanië. Het genus *Leucoagarius* lijkt zijn centrum te hebben in de mediterrane zone: Canduso & Lanzoni (1990) bespreken 41 soorten terwijl in Funga Nordica (2008) slechts 16 soorten aan bod komen. In de checklist van GB worden 23 soorten opgesomd. *Leucoagaricus densifolius* is herkenbaar aan het zwartverkleurende vlees bij het kwetsen, lamellen die dicht bijeen staan en een knolvormige steelbasis. De collectie wordt beschreven en geïllustreerd en komt exact overeen met de tekening van Dermek in Canduso en Lanzoni. Kibby, Burnham en Henrici willen een aantal oude misvattingen bij de interpretatie van verschillende gordijnzwammen uit de sectie Myxacium uit de weg ruimen. Er worden een aantal sleutels gegeven en foto's van *Cortinarius collinitus*, *C. alpinus, C. mucosus, C. trivialis, C. mucifluoides* en *C. delibutus.* Op de foto van *C. integerrimus* zie je duidelijk dat deze soort zowel een extreem kleverige hoed als steel heeft. Deze grootsporige soort wordt gevonden bij Den en Berk in noordelijke bossen. Van *C. elatior, C. livido-ochraceus, C. emunctus* en *C. epipoleus* wordt naast een foto ook een tekening in kleur gegeven ter vergelijking. *C. salor* en *C. croceocaeruleus* zijn in feite macroscopisch identiek, maar de eerste heeft subglobose sporen terwijl die van de laatste ellipsoïde zijn. *C. pinicola* wordt momenteel als synoniem beschouwd van *C. mucifluoides*, hoewel de steel van de laatste vaak bleker is. *Podosperula pusio* werd in 2008 op drie ver uiteenliggende locaties op de Falklandeilanden gevonden. Watling e.a. schrijven iets over de verspreiding van deze soort. Op de foto zie je duidelijk waarom deze zwam de Pagode-fungus wordt genoemd. Het vruchtlichaam is opgebouwd uit meerlagige randhoedjes die net als *Plicatura crispa* onderaan plooien vertonen. *Podoserpula* is een monotypisch geslacht dat gekend is uit Australië, Nieuw-Zeeland en Venezuela.

In de rubriek "vondsten van de lezers" worden *Sarco-*

leotia turficola, Rugosomyces obscurrisima en *Entoloma euchroum* aangebracht. De eerste is een ascomyceet die in heel de noordelijke hemisfeer wordt gevonden in veengebieden, tussen *Sphagnum*. De tweede soort was oorspronkelijk beschreven als een variëteit van *Calocybe ionides. Dichomitus efibulatus* is een polypoor die recent werd beschreven uit Groot-Brittanië. Ainsworth geeft de achtergrondinformatie over deze soort en het verhaal van de eerste collectie. *Entoloma wynnei* werd in Schotland herontdekt door Outen. Deze soort werd door Noordeloos gepubliceerd in Fungi Europaei. Er was voordien slechts één collectie bekend uit 1872, gevonden door Berkeley en genoemd naar zijn hostess Wynne. De bladziekte *Elsinoë quercus-ilicis* van *Quercus ilex* werd voor het eerst waargenomen in Groot-Brittanië, in de botanische tuin van Kew. Dit is een soort die beschreven werd in Frankrijk en een opvallend grote verspreiding kent in Zuid-Europa.

Coolia, Volume 52 (3)

Ongeveer een derde van dit nummer wordt ingenomen door de 'Nieuwsbrief Paddenstoelenmeetnet', door E. Arnolds en M. Veerkamp. De auteurs brengen verslag uit over 10 jaar paddenstoelen tellen. Hoogtepunten uit 2008 waren ondermeer het verdere herstel van *Sarcodon scabrosus* (Blauwvoetstekelzwam) in de duinen en diverse nieuwe vondsten van *Hericium coralloides*. M. Jagers, H. Wassink en N. Dam berichten over het Cristella-weekend (Terschelling, november 2008) en illustreren hun verhaal met foto's van *Tricholoma equestre*, *Diplomitoporus flavescens, Lagarobasidium detriticum, Lepidoderma tigrinum* en *Cortinarius quarciticus*, een nieuwe gordijnzwam voor Nederland (met sporentekening). Y. & G. van Duuren bespreken een vondst van *Caloscypha fulgens* (met kleurenfoto). H. Kuiken wijdt uit over het gebruik van houtbuisjeszwammen in de prehistorie. Tenslotte volgt een verslag over de buitenlandse werkweek in Tsjechië (H. de Kam red.), met foto's van *Lentinellus ursinus, Lentinus cyathiformis, Phleogena faginea, Psilocybe laetissima* en *Scutellinia subhirtella*.

Zeitschrift für Mykologie, Band 75 (1)

In een inleidend artikel houdt W. Gams een pleidooi voor de studie van morfologie in tijden van moleculair onderzoek. De klassieke morfologie blijft ook voor de systematiek onontbeerlijk. Hierin is een belangrijke rol voor de amateurmycoloog weggelegd. O. Tackmann, O. Schmidt en W. Liese geven een overzicht van de geschiedenis van de mycologie en houtpathologie. H. Kreisel & J. Ansorge geven een overzicht van subfossiele houtzwammen uit het Quartair (met name *Fomes fomentarius* en *Phellinus igniarius*). D. Benkert belicht twee nieuwe bryofiele bekerzwammen voor Duitsland (én de wetenschap): *Lamprospora ecksteinii* en *Octospora guestfaliensis* (met SEM-foto's). Hij besluit met een overzicht van alle in Duitsland voorkomende bryofiele Pezizales. M. Huth en P. Rönsch beschrijven een eerste vondst van *Scleroderma meridionale*, een zuidelijke soort, voor Duitsland (met kleurenfoto's en microtekening). T. Richter & A. Melzer behandelen een eerste Europese vondst van *Psathyrella ephemera*, een Noord-Amerikaanse soort die ook in Duitsland in een moerassig gebied werd gevonden (met kleurenfoto en microtekening). H. Müller laat 9 soorten Dictyosteliales aan bod komen (met determinatiesleutel en kleurenfoto's).

Bulletin mycologique et botanique Dauphiné-Savoie 49 (avril 2009): nr. 193

R. Mahiques en P. Reumaux beschrijven in dit nummer een nieuwe *Phlegmacium*, *Cortinarius tauri*, uit Spanje (met kleuren- en microfoto). Van de hand van C. Robin vinden we een bijdrage (met kleurenfoto) over *Inocybe haemacta*. F. Armada laat enkele bijzondere vondsten uit 2007 de revue passeren (met kleurenfoto's): *Coprinopsis insignis, Clitopilus cystidiatus, Sarcodon joeides, Clavaria purpurea, Marasmius curreyi, Cortinarius pseudocyanites* var. *paucus*, *Helvella confusa*, *Collybia fodiens* en *Stropharia albonitens*. P. Roux en F. Fouchier hebben aandacht voor macroscopische kenmerken in het genus *Psathyrella*. Ze bespreken meer in detail *Psathyrella sacchariolens*, *P. squamosa* en *P. sphagnicola* (met kleurenfoto's). Tenslotte krijgen we van A. Bidaud een bespreking van enkele bijzondere vondsten uit 2006: *Entoloma atrocaeruleum*, *E. coeruleoflocculosum*, *E. griseocyaneum* en *E.* cf. *scabropellis*, *Russula integra* f. *viridella*, *R. sanguinea* cf. var. *confusa*, *Xerocomus ripariellus*, *Chamonixia caespitosa, Ramariopsis pulchella* en *Boletopsis* cf. *grisea* (alle met prachtige kleurenfoto's geïllustreerd).

Bulletin mycologique et botanique Dauphiné-Savoie 48 (décembre 2008): nr. 191

Dit nummer staat geheel in het teken van coprofiele fungi. In de inleiding geeft N. Van Vooren het belang van de studie van coprofiele fungi aan, met illustraties van *Coprinus flocculosus* en - volgens het onderschrift - *C. laanii* (Zaagvlakinktzwam! de foto toont volgens ons geen soort uit de sectie *Narcotici*…), *Coprobia granulata*, *Ascobolus furfuraceus* en *Saccobolus citrinus*. T. Lecomte beschrijft hoe het inzetten van grote grazers in natuurgebieden van kapitaal belang is voor het behoud van coprofiele fungi (met illustraties van *Pilobolus kleinii* en *Coprinus cothurnatus*). In opeenvolgende bijdragen geven resp. A. Favre en J.L. Cheype een overzicht van mestbewonende zwammen in twee reservaten (met kleuren- en microfoto's van *Coprinus stercoreus, C. brevisetulosus*, *Thelebolus stercoreus*, *Peziza fimeti*, *Ascobolus furfuraceus*, *A. immersus* en *Cercophora coprophila*.

F. Doveri en B. Coué beschrijven een nieuwe coprofiele ascomyceet: *Sporormiella minutisperma* (uit Frankrijk; met microfoto's en -tekening). G. Moyne laat een zeldzame mestbewonende ascomyceet aan bod komen: *Pseudombrophila bulbifera* (met kleurenfoto en microtekening). Twee nieuwe *Podospora*-soorten voor Frankrijk worden besproken door B. Coué (met microtekeningen). B. Peric beschrijft uitgebreid *Cheilymenia rubra* (met kleuren- en microfoto's en microtekeningen). De eerste Europese vondst van *Ascobolus lineolatus* wordt belicht door P. Ribollet (met kleuren- en microfoto's). F. Doveri stelt acht coprofiele pyrenomyceten voor die niet in zijn standaardwerk over Italiaanse mestbewonende fungi staan: *Cercophora gossypina, Delitschia vulgaris, Fimetariella microsperma, Hypocopra lojkeana, Melanospora zamiae, Preussia isomera, Sporormiella minipascua* en *Trichodelitschia munkii* (alle met microfoto's). N. Van Vooren neemt *Saccobolus pseudobeckii* onder de loep (met microfoto's en -tekening). Tenslotte levert M. Meyer een bijdrage over coprofiele myxomyceten (met foto's van *Didymium annulisporum, D. saturnus* en *Kelleromyxa fimicola*).

De aardster, 11e jaargang, nr. 2 (april-juni 2009)

In dit nummer vinden we naast de gebruikelijke vindlijsten van de voorbije excursies een bijdrage van P. Debaenst over schimmels in het gazon. Diverse roesten en meeldauwen komen aan bod, naast *Fusarium nivale, Gerlachia nivalis* en *Drechslera poae*. Het middenkatern wordt opgefleurd door kleurenfoto's van *Morchella esculenta* (ondermeer een exemplaar van 720 g), *M. esculenta* var. *umbrina, M. elata, Helvella leucomelaena* en *Laetisaria fuciformis*.

Pagine di micologia 2008 nr. 30

Dit nummer van de Associazione Micologica Bresadola bevat een verslag van het 12e internationaal seminarie van epigene fungi met als thema "Russulales en Boletales" en het 8e internationaal seminarie over de truffelachtige fungi in 2006.

A. Moron beschrijft een nieuwe collectie van *R. arpalices* Sarnari en beschouwt de specifieke kenmerken en het verschil in habitat met het typemateriaal. A.F.S. Taylor, A. E. Hills, G. Simonini, J.A. Muñoz en U. Eberhardt geven een overzicht van de Europese taxa in het *Xerocomus subtomentosus*-complex. Recent is er veel vooruitgang geboekt in de taxonomische studie van *Xerocomus.* Er wordt gebruik gemaakt van een combinatie van morfologische en moleculaire kenmerken om soorten af te bakenen. De taxonomie van *Xerocomus* werd grondig gewijzigd en er werden een groot aantal nieuwe soorten beschreven. Traditioneel werden de soorten in het *X. subtomentosus*-complex gescheiden op basis van de hoedkleur, de ontwikkeling van een netwerk op de steel en de reactie van het hoedvlees met NH_3-oplossing. Op basis van DNA-analyse worden naast de twee gekende taxa (*X. subtomentosus* en *X. ferrugineus*) twee nieuwe taxa beschreven (*X. chrysonemus* en *X. silwoodensis*). Er wordt een beschrijving van de vier taxa gegeven en de bruikbaarheid van morfologische kenmerken wordt ter discussie gesteld. Van het genus *Russula* wordt de subsectie *Rubrinae* ter discussie gesteld door G. Dionelli. Aan de hand van foto's en tekeningen van de microscopie worden drie soorten uit deze subsectie beschreven: *Russula rubra*, *R. rutila* en *R. quercilicis*. In de regio van Reggiano gebeurde een inventarisatie van de truffelachtigen. A. Montecchi en E. Canovi zetten de nieuwe vindplaatsen van zes interessante truffelachtigen op kaart: *Tuber asa*, *Glomus flavisporum, Paradoxa monospora*, *Fischerla macrospora*, *Tuber regianum* en *Gigaspora lazzarii*. De fylogenetische relatie van het *Boletus edulis*-complex wordt uit de doeken gedaan door A. Vizzini, A. Mello, S. Ghignone, C. Sechi, P. Ruiu en P. Bonfante. In totaal zijn er in Europa 20 soorten die behoren tot de sectie *Boletus*, waarvan vier soorten kunnen afgebakend worden in het *B. edulis*-complex op basis van morfologische kenmerken en in overeenstemming met DNA-analyse: *B. edulis* s.s., *B. aestivalis, B. aereus* en *B. pinophilus*. A. Deprati en A. Granata schrijven over het pilootproject van de reconstructie van een natuurlijk arboretum voor de witte truffel (*Tuber magnatum*), die exclusief voorkomt in een kleine regio in Italië (Istrië). Twee interessante *Russula*-vondsten uit Valbelluna worden beschreven door L. Alpago-Novello: *R. viscida* behorende tot een nieuwe sectie *Viscidinae* en *R. pseudointegra* behorende tot de sectie *Integroidinae*. Tijdens het internationaal congres over "Russulales en Boletales" werd tenslotte een niet alledaagse *Russula* gevonden bij Eik die beschreven en geïllustreerd werd door O. Chiarello, G. Donelli en C. Piuri: *R. lividopallescens* Sarnari.

Mycolux 2009 1 – Bulletin du Luxembourg Belge

J.-M. Pirlot heeft het over de plaatselijke naamgeving van paddenstoelen in Wallonië. Met schetsen van M. Chapelle worden enkele namen die in Wallonië gebruikt werden weergegeven. P. Pirot beschrijft hoe paddenstoelen gebruikt worden in de cultuur: enkele passages uit detectiveromans, een gedicht en speelgoed voor kinderen. De Europese *Cortinarius*-dagen (J.E.C. – Journées européennes du Cortinaire) gingen in 2008 door in de Jura en M. Paquay was daar samen met verslaggever J. P. Legros aanwezig.

COLOFON

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Bernard Declercq
Axelsvaardeken 28, 9185 Wachtebeke - 09/345 03 56 - bernard.declercq2@pandora.be
Ondervoorzitter: Robert De Ceuster
Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013/33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be
Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck
Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel - 03/455 01 27 - 0475/268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be
Secretaris: Peter Verstraeten
Draverstraat 29, 9810 Nazareth - 09/385 41 74 - verstraeten.peter@skynet.be
Ledenadministratie: Myriam de Haan
Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03/888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be
Overige bestuurders:
André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02/260 09 38 - adk@br.fgov.be
Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011/72 59 24 - driesen.tilkin@pandora.be
Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485/68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com
William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03/888 42 89 - william.coeck@pandora.be
Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496/97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: AMK: www.kamk.be
Mycolim: www.mycolim.be
ZWAM: www.zwamleuven.org

Verantwoordelijke bibliotheek:
Pascale Holemans, Arthur Matthyslaan 89, 2140 Borgerhout - 03/322 40 05 - pascale.holemans@skynet.be

FUNBEL
Secretariaat: EmileVandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde, 02/267 74 18.

Lidmaatschap KVMV 2009: bedraagt 18,00 euro (gezinslidgeld 20,00 euro) te storten op rekening 737-0187576-21 van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging te Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 20,00 euro (22,00 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. IBAN-nummer BE17 7370 1875 7621, BIC-code KREDBEBB. De nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) en *Sterbeeckia* zijn begrepen in het lidgeld.

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Wim Veraghtert en Peter Verstraeten

Eindredactie en layout: Danny Minnebo - 09/367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Verzending: Christine Van Lommel, Jozef Verbovenlei 34, 2100 Deurne

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor het volgende nummer moeten **vóór 1 november 2009** gemaild worden naar de eigen afdelingscoördinator:

AMK	> Wim Veraghtert	-	wim.veraghtert@gmail.com
MYCOLIM	> Gut Tilkin	-	driesen.tilkin@pandora.be
OVMW	> Peter Verstraeten	-	verstraeten.peter@skynet.be
ZWAM	> Georges Buelens	-	georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

Sporen wordt gerealiseerd met de steun van het Provinciebestuur van Antwerpen.

COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X

Sporen 2009/3
september 2009

Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse
Mycologische Vereniging

V.U. D. Minnebo
Kleine Molenstraat 19
9290 Overmere

Verzending:
C. Van Lommel
Jozef Verbovenlei 34
2100 Deurne
03/322 64 06

Afgiftekantoor: Berchem 1/2
Erkenningsnummer P508807

België - Belgique
P.B.
2600 Berchem 1/2
8/4784

SPOREN

De gegevens op het adresetiket zijn opgenomen in een geautomatiseerd gegevensbestand. Ieder lid kan de gegevens over zichzelf inzien bij de ledenadministratie.